

KULTŪRA

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

Prisikėlimo viltis

Prailgo ši žiema, kad ir kokia graži bebuvo. Džiaugėmės puriu sniegu, kurį, bevaikščiojant miške, buvo galima skaityti kaip pėdelių knygą, šerkšno ažūru ant medžių, minkštais besileidžiančių snaigių prisilietimais... bet kai kovui besibaigiant, ledinis šiaurys vis tebegalanda ausis, jau nebesinori nei pėdų skaitymo, nei ažūro. Vis garsiau tiksi pavasario laikrodis, vis nekantresnės bėga laukimo minutės. Sinoptikai sako, kad po Šv. Velykų atšils. Kad pavasaris bus staigus ir netikėtas.

Ar čia reikėtų ieškoti kokios nors simbolikos? Sieti su Prisikėlimu – Kristaus ar, kaip mėgsta pabrėžti sekuliarioji visuomenės dalis, gamtos?... Prisikelianti gamta – patogi sąvoka, tarkim, politikui ateistui, kuris nori atrodyti besąs jautrus ir dvasingas. Gamta jam pakeičia transcendentijos sąvoką. Naujosios pagonybės, kuri dabar gana madinga, propaguotojams gamta įkūnija lokalių (vietinių) dievybių rinkinuką. Gali išsidrožti mylimiausią dievuką ir aukoti jam pirmuosius pavasario žiedus, o jeigu dievukas nusikals ir neįvykdys troškimo, galima jį ir prilupti su žilvičio vytele. Nenustebčiau, jeigu atsirastų ir tokią religinę praktiką išpažįstančių katalikų. Juk ko tik tame pasaulyje nepasitaiko!.. Tik visgi kartais gal ir derėtų susimąstyti, kad nereikėtų kūrinio – gamtos – laikyti Kūrėju. Gamtos prisikėlimas – kur kas pairesnė ir slėpingesnė sąvoka, nei galvoja tūlas empirikas. Jam reikėtų būti sąžiningam ir pripažinti, kad gamta tik atsinaujina, tik keičiasi – o jeigu jai iš tiesų bus lemta prisikelti, tai įvyks nepriklausomai nuo gamtos ciklų ir nuo mūsų norų. Aš sukursiu naują dangų ir naują žemę, – sako Viešpats Senajame Testamente. Galbūt čia kalbama ir apie gamtą.

Kristaus Prisikėlimas visai neprimena vadinamojo gamtos prisikėlimo. Jis nepriklauso gamtos ciklui – nei pavasariui, nei vasarai, nei žiemai. Jis įkvėptas ne pasikeitusios temperatūros, saulėgrįžos, vėjų krypties ir panašių dalykų. Jis įkvėptas meilės paslapties – tos šviesos, kuri žilpina ir veria kiaurai, kuri kaip auksinė pergalės vėliava akina visatą. Ir kiekvienas mažytis pavasario žiedelis, drebantis nuo šalnų, yra šitos auksinės vėliavos rašto dalelytė, molekulė, elementarioji dalelė.

O kaipgi su žmogaus prisikėlimu? Būdamas gamtos dalis, sukurtas iš tų pačių cheminių medžiagų, kaip gyvūnai, augalai ir žemė, jis jau neapsiriboja atsinaujinimu kaip gamtiniu procesu. Šis natūralus procesas jau šiek tiek primirštas – žmogus biotechnologijų pagalba gali valdyti savo kūno regeneracijos procesus. Tačiau ne veltui Vydūnas, paklaustas, ar žmogus turi sielą, atsakė – žmogus ir yra siela, turinti kūną... Jeigu jis toks nebūtų, visos kalbos apie Prisikėlimą būtų tuščios. Šią sąvoką pakeistų, tarkim, regeneracija. Ji puikiai apibūdintų žmogaus kaip fizinės būtybės statusą. Žmogus žinotų, kad galima pakeisti (regeneruoti) viską – kojas, rankas, širdį, kepenis, akis ir netgi smegenis. O kaipgi siela? Ar ji irgi pakeičiama? O gal reikia žmogų įtikinti, kad jos apskritai nėra?..

Prisikėlęs Kristus – pats paslaptiausias ir pats didingiausias. Įveikta mirtis, nugalėta nuodėmė, suteikta šviesiausia viltis žmogui. Ir tegu būna Šv. Velykos gamtos prisikėlimo, margučių ir verbų šventė – nieko čia baisaus. Juk mūsų siela žino, kad ir šitaip, paprastai ir džiaugsmingai, skleidžiasi Viltis ir Meilė.

Laurynas Raudonėlis

efoto.lt nuotr.

SKAISTUS VELYKŲ SNIEGAS

Skaistus Velykų sniegas,
laistyk kambarinių augalų šaknis –
kuplių vešlių žiedų sulauksi,
šviesios mintys spiečiumi apniks,
sutirpęs liūdesys į žemę susigers,
ir ledo, sniego vandenys
suskambs pavasario varpais,
išmuš pačias skaidriausias tavo valandas,
išnirę iš nykios tamsos
šerkšnu boluojantys seni stogai
vaiduokliška šviesa pro langą švies,
jei tu vilties nepristigai,
skambės graudi varpų rauda
virš skeldinčio pasaulio suirutės,
skaistus Velykų sniegas,
susigėrusios į juodą žemę srutos.

Judita Vaičiūnaitė

Šio šeštadienio Kultūros turinys

1-as psl. Laurynas Raudonėlis. Prisikėlimo viltis • 2-as psl. Antanas Balašaitis. Kalbininkai ir poezija (2) • 3-as psl. Viliaus Bražėno šimtmečio minėjimo paroda • 4-as psl. Knygų apžvalga/ Krašto žinios • 5-as psl. Manoma – menama/ Prano Visvydo eilėraščiai • 6-as psl. L. Veličkaitė. „Ratilio“ – 45 • 7-as psl. L. Peleckis-Kaktavičius. Bernardas Brazdžionis • 8-as psl. Kultūros kronika

Kitame numeryje:

145-osios Vydūno gimimo metinės • J. Rimšos paroda • Tremties vaikai

Kalbininkai ir poezija (2)

Antanas Balašaitis

Tęsinys. Pradžia 2013 m. kovo 23 d., „Kultūroje“

Pragyvento laiko atšvaitų ir pamąstymų gausu ir kitame didesniame (246 p.) Klemenso Gerulio slapyvardžiu išleistame intelektualios poezijos rinkinyje „Žvaigždės kritimas“ (2008). Kad tai kalbininko kūryba, rodo eilėraštis „Išeina ir sugrįžta“, įdėtas į darbo pabaigtuvėms skirtą leidinį „Dvidešimt lietuvių kalbos žodyno tomų“ (2002). Knygoje per pusantro šimto 1994–2008 metais sukurto eilėraščių su dienos tikslumu pažymėtomis datomis. Knygos pradžioje pasitelktos iškilių autorių trys mintys apie meną, poeziją ir poetus, o pabaigoje – „Žodis skaitytojui“. Jame autorius pasiaiškina, jog septintajai tauriajai aistrai buvo pasidavęs daugiau kaip prieš pusšimtį metų, taigi dar mokyklos suole, ir dėkoja Dievui už supratimą, kad tada rimtai eiliuoti nebuvo apie ką. Todėl ir nepagarbinęs kruvinojo stabo. Tik atėjus ilgai lauktam tautos išsilaisvinimui pradėjo eiliuoti: „Laisvo gyvenimo džiaugsmas ir skaidrus žmogaus gyvenimo skausmas vis pratrūksta žodžiais, eilutėmis <...> Gyvenimo liko mažytis trupinėlis. Mažiau – brangesnis“. Optimistas autorius „duoną valgęs iš mokslo“ dėkoja likimui ir skaitytojui.

Į knygą sudėtų eilėraščių temos universalios: Tėvynė ir tėviškė, namai ir pasaulis, žmogus ir Dievas, gyvenimas ir mirtis, tiesa ir apgaulė, laisvė ir kova, kalba ir daina. Eilėraščiai suskirstyti grupelėmis su reikšmingomis antraštelėmis: *Laukų aidai, Gyvatos sintezė sunki, Skausmo viltis, Nešk gyvenimą, Laiko lemtys, Vienatvėj su žmonėmis* ir kt.

Pavadinęs knygą „Žvaigždės kritimu“, autorius pirmąjį eilėraštį „Vasaros žvaigždėkritis“ paskyrė dangui, jo keliama visatos didybei:

*Tai stebuklų bažnyčia!
Žvaigždės žėri kaip žvakės,
Rodos spragsi aukštybių skliaute.
Amžinybių žinyčia –
Mieguliuoja plaštakės
Ugniasviesiam tylybių sraute...*

Žvaigždėto dangaus didybė užburia ir ramina kūrėją sutikti su krantinčios žvaigždės nulemtu likimu: *Tavo akys pakeltos/ Ir tu visas pakilęs,/ Ir suklusęs visatos rimty./ Kūnas rimsta sugeltas,/ Kraujas teka nutilęs –/ Tu užburtas rugpjūčio naktį* (p. 9). Žvaigždės Gerulis poetizuoja ir eilėraštyje „Žvaigždžių malda“: jos žėrūnėlės, dangaus gėlės, jos tolių ilgesį augina.

Ilgesio kupini autoriaus prisiminimai apie kaimą skyrelyje „Žmogus čia vis gyvena“. Nuotaiką stiprina ir pavadinimas „Tėviškės trobelė prie kelio“, kur kvepėjo raudonos pinavijos ir dūzgė liepa prikvipus. Ir tuo keliu autorius išėjo į mokslo gyvenimą:

*Į gyvenimą knygų –
Mokslo kelią vargingą.
Kaip lemties aukso stygų
Man to vieškelio stinga* (p. 46)

Iš gyvenimo kelio tolio kūrėjas geriau regi savąją būtovę:

*Ir gimtą namą mato kaip šventovę,
Tačiau negrįš jau niekad tuo keliu namolio* (p. 49)

Grauduliu persunkti autoriaus prisiminimai eilėraštyje „Tėviškėlės nė ženklų...“, kur būdavo *svyruonėliai kasočiai sustoję/ iš kelionės sugrįžtančiam moja* (p. 50), todėl

*Dieną naktį vasarą žiemą
Vis regiu akyse gimtą kiemą,
Stubą, klėtį, tvartą ir kluoną,
Karštą krosnį ir minkomą duoną.*

Odė tėviškei baigiama elegišku lemties akordu išėjusiems iš kaimų į miestus:

efoto.lt nuotr.

*O galiausiai priglaudžia žemelė
Man ne tėviškės – Vilniaus smiltelė
Paskirta – ne gimtinė... Likime!
Išėjūnam mirt ten, kur negimė* (p. 52).

Tai pačiai netektos tėviškės temai skirtas kaimo suniokojimą smerkiantis eilėraštis „Dvasia namų neranda“. Autorius prisimena: *Už vieškelio svyravo jovarai/ Kaip broliai trys greta sustoję*. Deja, pasikeitė viskas „kai girti stribai dainas ir pasakas sušaudė“, kai į kolchozus žmonės „brukti kaip gyvuliai į gardą, praradę savastį ir vardą“, o vėliau „melioracija plačių laukų išvarė žmones iš sodybų“, seniai „trūnija užrausti trys jovarai, sodybvietės be šeimininkų“. Pabaigoje ištarmė istorijai: *Laikų tų kaimo kruvinų/ Per amžius neužmirš Žemyna* (p. 57–58).

Aptariamo rinkinio autorius kritiškai žvelgia ir į praėjusio amžiaus Europos istorijos tarpsnį po Antrojo pasaulinio karo (eil. „Žemės planeta. 1945–2005“), kai valstybės buvo perrėžiamos kaip sūris, o Rytų sąjungininkas

*Pusę jau žemyno atsirėžė
Durtuvais prismeigęs leido kraują
Bomba gąsdino Pasaulį naują
Srutinom idėjom žemę mėžė* (p. 186).

Pilietiškas požiūris skelbiamas eilėraštyje „Prisiminki, pagalvoki“. Priminęs brandintą *sunkią vil-tį Lietuvos, kalbos, tautybės / Pavergtos, niektos, draustos*, autorius kreipiasi į skaitytoją: *Mielas drauge,/ Pagalvoki,/ Kur mes einame, kur brendam,/ Spėję laisvėje atšilti,/ Kad nestengiam lietuviybės/ Atgai-vinti nuskriaustos*. (p.196) Šalia lietuviybės autoriui rūpi ir tėvų kalbos būklė, jos ateitis gyvenimo kaitoje. Priminęs mūsų vakarinių brolių prūsų likimą, kalbininkas gailisi, kad *Euroskambesio madingo,/ Jauni protai apžavėti / ir Savo gimtą žodį miršta / naužmogiai tuštybės mugių*, o tarptautinių žodžių gožiamoje kalboje *Senžodžiai savi nemarūs/ Kaip iš-gąsdinti balandžiai* (p. 205). Laikų ir kalbos kaita apibendrinta eilėrašty „Išeina ir sugrįžta“:

*Vaikai išeina nuo mamų,
Išeina dainos iš trobos,
Daiktai išeina iš namų,
Išeina žodžiai iš kalbos.*

Tad gal reikia džiaugtis, kad: *Prie motinų kapų vaikai
Ir dainos grįžta į dainyną,
Prie Rumšiškių trobų daiktai*

Ir žodžiai grįžta į žodyną (p. 204).

Apie sakomą žodį tarsi eiliuoti priežodžiai surimuoti: *Žodis giria, žodis glaudžia,/ Žodis peikia, žodis skaudžia./ Kai sakai, tai pagalvok./ Žodžiui vietą pataisyki/ Kaip kad svečių paguldyki./ Kai sakai, tai pagalvok* (p. 206).

Tokių surimuotų teiginių yra ir daugiau: *skirtis liežuvio – bilti, ir patarimas – tilti* (p. 63), *kas tva-ru, tai svaru, kas svaru – nemaru* (p. 151–152).

Sklaidydamas šį eilėraščių rinkinį skaitytojas galės pasidžiaugti vaizdingom metaforom, palyginimais, ras ir naujadarų ar šiaip rečiau vartojamų žodžių. Jau pirmojo eilėraščio „Vasaros žvaigždėkritis“ *Žvaigždės žėri kaip žvakės/ Ugniasviesiam tylybių sraute...* tarsi pratęsia Kazio Binkio *ugniaspalvių aguonėlių* ar Salomėjos Nėries *meilės ugniaziedės* epitetų tradiciją. Poetizuojamom žvaigždėm parinkta originalių palyginimų ir kituose eilėraščiuose: *Sidabro sagtys – / Žvaigždelės baltos; Žvaigždes kaip uogas/ Nurenka rytas* (p. 25). Norisi prigretinti čia ir dar vieną palyginimą – apie gimtinę: *Amžinoji tu saule, / Mano žeme gimtine* (p. 176). Veiksmažodžiui *senti* autorius pritaiko antonimą: *Žiemą sensu... Jaunėt – kada?/ Jeigu vasara – / tokia trumpa...* (p. 19). O štai keletas naujadarų: žvaigždės *plazdūnėlės... dangumynuos* baltos kėlės (p. 42), *snieglaukių tylybė* (p. 23), *išėjūnam mirt ten*, kur negimė (p. 52), senatvėje... tamsėja *būsimybė* (p. 89), ateitis jau praėjo, *esaties* nebeliko (p. 146), o *įgytis* yra sugrįžus praeitis (p. 94), Europos *nykoj* šalta sielai (p.122), gal patirsi dar *staigmę* – kokią meilę nelauktą (p. 145), *naužmogiai* tuštybės mugių (p. 205).

Po „Žvaigždės kritimo“ praėjus trejiems metams Klemensas Gerulis pasirodė su dovana Lietuvos vardo jubiliejui – išleido 20 dalių giesmę su prologu ir finalu „Tūkstantmetė Lietuva“ (2011). Skirdamas savo kūrinį tautos vaikams ir vaikaičiams joje autorius gieda apie žinotinus svarbiausius praeities įvykius: lietuvių tautos žygį „iš amžių glūdumos į istoriją – Valstybę ir Bažnyčią, tiesą ir laisvę“. Giesmėje primintos „jos didvyrių ir savanorių kovos, kankinių aukos, išminčių ir kūrėjų šviesa, pergalių ir netekčių kraujas – iki Kovo 11-osios“ (p. 48).

Giesmėje šriftu paryškintais žodžiais (ir išnašomis prie jų) autorius nori atkreipti dėmesį į kertinius istorijos įvykius ir tarsi kviečia plačiau su jais susipažinti, taip pat ir paskaityti tautai lemtingų įvykių dienomis jos dainių (Jono Aisčio, Bernardo Brazdžionio, Antano Jasmanto, Antano Miškinio, Vinco Mykoliaičio-Putino) giedotus posmus.

Pabaiga kitame numeryje

Viliaus Braženo gimimo šimtmečio minėjimo paroda

Saulius Žilys

Mindaugas Simanavičius

2013 metų balandžio 6 dieną gimė garsus visuomenės veikėjas, žurnalistas tarptautininkas, lektorius antikomunistas, skautas, dainininkas (tenoras), feljetonistas Vilius (Vilhelmas) Bražėnas. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių ir Informacijos skyriai, minėdami iškilaus Lietuvos visuomenės veikėjo jubiliejų, parengė parodą „Viliui Bražėnui – 100“. Paroda veiks Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje 2013 metų kovo 20 – balandžio 3 dienomis.

Paroda parengta pagal Lietuvos Mokslų Akademijos Vrublevskių bibliotekoje saugomą Viliaus Bražėno fondą (F388), kuris šiuo metu yra tvarkomas ir skaitytojams dar neprieinamas. Parodoje taip pat rodomos Viliaus Bražėno Lietuvos Mokslų Akademijos Vrublevskių bibliotekai padovanotos knygos.

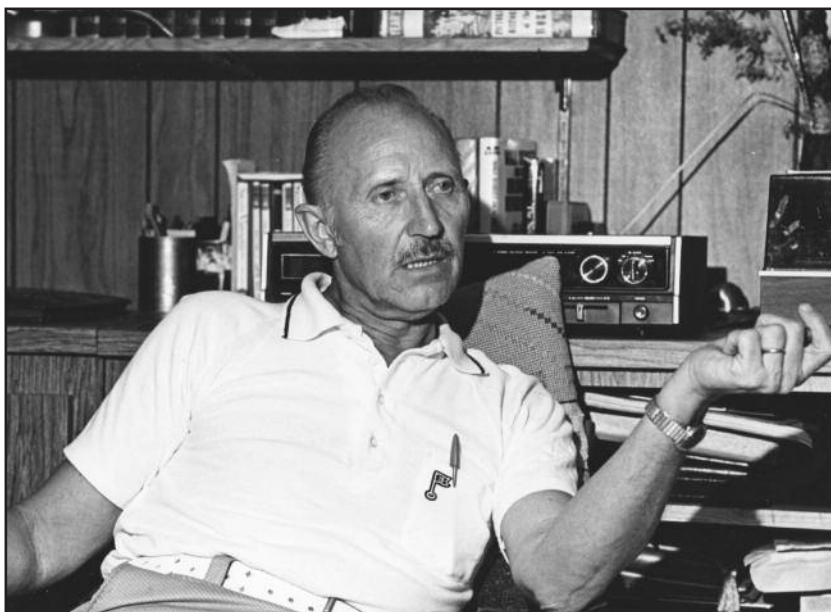
Viliaus Bražėno fondas yra gausus ir įdomus. Fonde saugoma didelė nuotraukų kolekcija, kuri atspindi Viliaus Bražėno ir jo šeimos gyvenimą nuo vaikystės iki paskutinių gyvenimo metų. Tai tikrai vertinga fondo dalis, nes nuotraukose atsispindi Tarpukario Lietuvos gyvenimo įvykiai, emigrantų gyvenimas Jungtinėse Amerikos Valstijose, Viliaus Bražėno veikla po Nepriklausomybės atkūrimo. Taip pat gausi rankraštinė medžiaga, kurios didelę dalį sudaro Viliaus Bražėno veiklos dokumentai, kūryba, rašytų straipsnių rankraščiai, juodraščiai, sakytos kalbos, dokumentai, susiję su skautų organizacijos veikla tarpukario Lietuvoje ir emigracijoje. Nemenką dalį fondo užima korespondencija, kuri yra tiek asmeninio, tiek visuomeninio pobūdžio. Fonde taip pat saugomos Viliaus Bražėno kurtos dainos ir natos, ženkliukų rinkinys. Šią vertingą medžiagą, nors ir ne visą, stengėmės parodyti parodoje ir atskleisti pagrindinius Viliaus Bražėno gyvenimo įvykius.

Vilius Bražėnas gimė 1913 m. balandžio 6 d. Rygoje, aukštaičių Jurgio Bražėno ir Elenos Utavičiūtės šeimoje. Tuo metu V. Bražėno tėvas dirbo Rygos gumos fabrike. Pirmojo pasaulinio karo metu šis fabrikas buvo evakuotas į Rusijos gilumą. Jurgis Bražėnas su šeima išvyko kartu su fabriku. Šeimai teko patirti spalio revoliucijos ir pilietinio karo baismus. Rusijoje mirė Viliaus Bražėno tėvas (1919 m.), dvi sesutės ir jauniausias broliukas. Motina Elena Bražėnienė su likusiais vaikais – vyresniąja dukra Elena ir sūnumi Viliumi – 1922 m. grįžo į Lietuvą ir apsistojo Žeimelyje, vėliau gyveno Žalpiuose, Žagarėje. Prieš grįžtant į Lietuvą Vilius mokėsi Maskvos pradžios mokykloje. Parvykus Lietuvon teko porą metų piemenauti, vėliau jis tęsė mokslus Kelmės progimnazijoje, kurioje 1926 m. tapo skautu, ir Žagarės „Saulės“ progimnazijoje, kurioje 1928 m. įsteigė skautų draugiją. 1933 m. baigė Kauno jėzuitų gimnaziją, 1933–1936 m. studijavo Vytauto Didžiojo universiteto Technikos fakultete elektrotechnikos specialybę. Dainavo universiteto chore. Nuo 1932 m. Bražviliaus slapyvardžiu bendradarbiavo Lietuvos spaudoje – rašė straipsnius leidiniams „Kuntaplis“, „XX amžius“, „Lietuvos aidas“, „Skautų aidas“ ir kt. Jo feljetonai buvo skaitomi per radiją, Jaunimo teatre, literatūros vakaruose. 1934 m. įstojo

į korporaciją „Vytis“. Būdamas jos nariu, 1937 m. sukūrė žodžius dainai „Atgimė Tėvynė“, kuri 1938 m. tapo II skautų stovyklos himnu. 1936–1937 m. atliko prievolę Kauno karo mokykloje, gavo inžinerijos jaunesniojo leitenanto laipsnį.

1939 m. rudenį, kilus Antaramajam pasauliniam karui, buvo trumpam mobilizuotas Kėdainiuose. Tarybinės ir vokiečių okupacijų laikotarpiu 1940–1944 m. dirbo techniku ir inžinieriumi Energetikos ir Verslų ūkio valdybose, mokėsi dainavimo Kauno konservatorijos profesoriaus A. Kutkaus studijoje. 1941 m. gegužės 15 d. vedė kringiškę pradžios mokyklos mokytoją Praksedą (Edą) Sabatauskaitę, su kuria 1943 m. susilaukė dukters Lyvijos. Vokiečių okupacijos metais V. Bražėnas rašė feljetonus į dienraštį „Laisvė“, talkino pagrindžio organizacijai „Lietuvos laisvės kovotojai“. 1944 m. rugsėjį įstojo savanoriu į Tėvynės apsaugos rinktinės formuojamą Žemaičių pulką. 1944 m., po spalio 7 d. Sedos kautynių prieš Raudonąją armiją, kuriose jis vadovavo būriui, pasitraukė į Vakarus. Vokietijoje buvo įjungtas į sudarytą lietuvišką kuopą, skirtą darbams prie Rytų fronto fortifikacijų statybos Lenkijoje, Austrijoje ir Vengrijoje. V. Bražėnas 1944 m. spalio–gruodžio mėnesiais buvo šios kuopos viršila bei vadas. Po karo gyveno Austrijoje ir Vokietijoje „dipukų“ (DP – *displaced person*) stovyklose amerikiečių ir anglų zonose, vedė elektrikų kursus. 1946 m. Augsburgėje dalyvavo atkuriant korporacijos „Vytis“ veiklą Vakaruose. Dainavo solo partijas Lietuvių Tremtinių operoje Vokietijoje – kartu su kitais emigrantais 1947 m. pastatė G. Rossinio operą „Sevilijos kirpėjas“, kurioje pats atliko karininko vaidmenį.

1949 m., gavęs Simono ir Onos Cibulskų kvietimą, su savo šeima bei seserimi emigravo į JAV, kur 1955 m. gavo Valstijų pilietybę. 1949 m. apsigyveno Stamforde, Connecticuto valstijoje, vėliau keletą kartų keitė gyvenamąją vietą. Studijavo Bridgeporto inžinerijos institute, kuriame įgijo inžinieriaus diplomą. Iki 1976 m. dirbo elektronikos bendrovės laboratorijos vedėju, projektų inžinieriumi, o jo žmona Amerikoje tapo braižytoja. V. Bražėnas Connecticuto miesto parko estradose pasirodydavo su simfoniniu orkestru, dainavo kantatos „Septyni Kristaus žodžiai“ tenoro partiją, „Aitvarų“ kvartete buvo pirmasis tenoras. V. Bražėnas anksti įsijungė į išeivijos lietuvių visuomeninę politinę veiklą: bendradarbiavo Amerikos lietuvių leidiniuose „Draugas“, „Darbininkas“, „Vienybė“, „Dirva“, „Laisvoji Lietuva“, „Į laisvę“ ir kt., rašydamas daugiausia politiniais klausimais. 1951–1971 m. jis buvo JAV Lietuvių Bendruomenės Connecticuto apylin-

Valentinos Kulikauskienės nuotraukos

kės valdybos narys, pirmininkas, apygardos politikos komiteto valdybos narys, apygardos pirmininkas. Kelias kadencijas buvo renkamas į JAV Lietuvių Bendruomenės tarybą. 1974 m. Floridoje suorganizavo Lietuvos laisvės forumą ir iki 1983 m. jam vadovavo. 1988–1991 m. ėjo Vyriausiojo Lietuvos išlaisvinimo komiteto (VLIK) valdybos vicepirmininko informacijos reikalams pareigas. Amerikiečių spaudoje ir radijuje pradėjo reikštis nuo 1953 m., kalbėdamas antikomunistine tematika. 1960 m. įstojo į aktyvią antikomunistinę JAV organizaciją „John Birch Society“, ir, išėjęs į pensiją 1977 m., kaip jos narys aktyviai važinėjo po visas JAV su antikomunistinėmis paskaitomis. Aktyviai dalyvavo steigiant politines amerikiečių grupes Lietuvos rezistencijai remti. 1985–1987 m. jis redagavo Pietvakarių Floridoje naujai įsteigtą konservatyvų savaitraštį „Lee Constitution“.

Amerikoje V. Bražėnas išleido feljetonų rinkinius „Normuotos šypsenos“ (1949 m.), „Kalorijos ir doleriai“ (1952 m.). 1975 m. išleido knygą „Šamokslas prieš žmoniją“, į kurią sudėjo dalį savo lietuvių ir amerikiečių spaudoje paskelbtų informacinių apžvalgų apie tarptautinę užkulisinę veiklą.

1994 m. Vilius Bražėnas buvo atvykęs į Lietuvą, bet joje apsigyveno tik 2003 m., po savo žmonos mirties (2000 m. vasario 27 d.), kai jos palaikai buvo pervežti į Lietuvą ir palaidoti Sudervės kapinėse Vilniuje. Nuo 1992 m. V. Bražėnas Lietuvoje bendradarbiavo su leidiniais „XXI amžius“, „Tremtinys“, „Lietuvos aidas“, paskelbė keletą šimtų straipsnių, išleido knygas „Nauja pasaulio santvarka“ (2000 m.), „Po dvylika vėliavų“ (2005 m.), „Priminimai bendražygiams“ (2009 m.).

1937 metais Karo mokykloje apdovanotas Vytauto Didžiojo ordino III laipsnio medaliu, 1938 metais – skautų Lelijos ordinu. 2003 metais Krašto apsaugos ministerijos apdovanotas Vyčio kryžiaus ordino Riterio kryžiumi. 2004 metais – Lietuvos atsargos karininkų sąjungos medaliu „Už nuopelnus Lietuvai“.

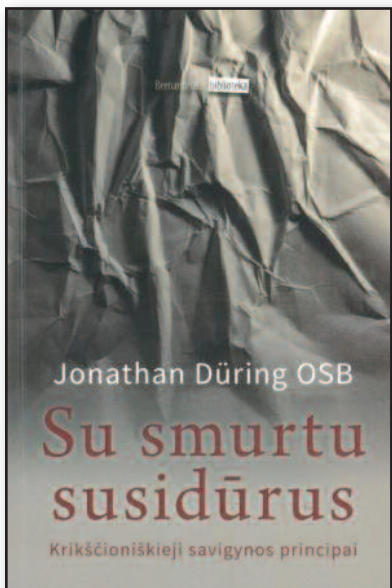
Vilius Bražėnas mirė 2010 m. spalio 3 d., palikdamas dukterį politologę, skautę akademikę Lyviją, išėjusio į atsargą JAV jūrų pėstininkų pulkininko Algimanto Vlodo Garsio žmoną, ir tris anūkus – Darių, Liną ir Gintarą. □

Parodą padėjo rengti Rūta Kazlauskienė ir Eglė Kundrotienė.

KNYGŲ APŽVALGA

Jonathan Düring OSB. Su smurtu susidūrus. Krikščioniškieji savigynos principai. – Vilnius, VšĮ „Bernardinai.lt“, 2012

Šios knygos autorius man pasirodė įdomus ne tik todėl, kad yra vienuolis benediktinas, sielovadininkas, teologijos daktaras ir pedagogas. Jis – ir aikido meistras. Sutikite, tai šiek tiek neįprasta dvasiškiui – bet tik šiek tiek. Nes šablonas, kad kunigas yra tik dvasinė – taigi tik knygas skaitanti, medituojanti ir žemės nesiekianti būtybė – manyčiau, jau kadais atgyvenęs. Jonas Paulius II labai mėgo futbolą ir jaunesnis būdamas, žaidė jį su savo studentais, o ir dabartinis popiežius Pranciškus – aistringas futbolo gerbėjas (ir argi gali būti kitaip, juk jis – iš Argentinos).

Taigi ir knyga, parašyta krikščionio, kuris puikiai žino, ką reiškia Šv. Rašto posakis atsukti dešinįjį skruostą, kai tau smogia per kairįjį, o tuo pačiu išmano ir rytų kovos meno principus ir savotiškai pritaiko juos savo kaip dvasininko praktiko ir kaip teologo (knyga parašyta, remiantis daktaro disertacijos pagrindais) veikloje – tokia knyga skaitytojui irgi yra savotiškas iššūkis. Juk galite nesutikti, galite pasipriešinti, galite net pasipiktinti – nes jūs galbūt visai ne taip suprantate pasipriešinimą smurtui. Visgi pirmiausia pasipriešinimas smurtui kyla ne iš fizinės terpės – žmogus juk nėra tik biologinė būtybė, paklūstanti kovos už būvį ir stipresniojo išlikimo instinktams, žmogus dvasinė būtybė ir pirmiausia kovoja dvasinę kovą. O kad smurtas pasaulyje įsigali, neaplenkdamas ir pačių civilizuotiausių valstybių, veikiausiai liudija tai,

kad žmogus pralaimi dvasinę kovą.

Todėl ne veltui autorius taip dažnai cituoja Kalno pamokslą, kuriame išaukštinama meilė. Tačiau jis renkasi šias nuostabias Naujojo Testamento eilutes ne tik dėl jų gražaus skambesio, veikiau – dėl jų jėgos, nes meilė – ginklas, neatremiamas, galingas, sužeidžiantis, netgi iki sielos dugno, tačiau niekada nepasmerkiantis mirties gelmėms to, kuris prisipažįsta jos nugalėtas. Man patinka emocingas autoriaus būdas ir jo autentiška gyvenimo patirtis, galbūt patiktų netgi jo klaidos (tarkim, kokia nors nepikta erezija), bet rėmimasis psichologijos ir sociologijos įžvalgomis atrodo besas daugiau dėl mados (kai kurie filosofai nelaiko psichologijos mokslu – argi ne įdomu, kodėl?). Bet kadangi knyga parašyta daktaro disertacijos pagrindu, natūralu, kad buvo reikalinga teorija, o teorijos prireikia netgi beletristikai. Ką jau čia bekalbėt apie eseistiką ar publicistiką.

Visos tos sausos teorijos šakos ir jų traškantis šlamėjimas neužgožia gyvos, auksu švystelincios potekstės. Tos pačios, kuri atsiveria visose knygose, ir netgi nebūtinai parašytose krikščionių autorių, bet kuriose kartais ir paradoksaliu būdu atsiskleidžia tai, ką vadiname Meile, neturėdami omeny biologinio instinkto, rūšies dominavimo ar lytiškumo, tiesiogiai susijusio su mirtimi ir dvasiniu pralaimėjimu. O tai, kad Kalno pamokslo eilutės gali būti liepsnojantis kovos kardas, man apskritai gražu.

Petras Venclovas. Iš tamsos į tamsą. Romanas. – Vilnius, Versus aureus, 2012

Šis Petro Venclovo romanas, išėjęs netrukus po neblogai įvertinto „Kartybių taurė – iki dugno“ (beje, laimėjusio „Dirvos“ premiją), susilaukė tradicinės lietuviškos prozos gerbėjų dėmesio ir įvertinimo. Parašytas noveliniu principu (čia turbūt reikliai krenkšteltų Kęstutis Keblys, kuris šį principą vertino kritiškai), jis visgi susikristalizuoja į gana kompaktišką ir vientisą romano kūną. Ne vienas kritikas pripažino, kad šitas kristalizuotojas – ne kas kitas, kaip romano pasakotojas, per kurio prisiminimų ir išgyvenimų prizmę žvelgiama į pasaulį, į jo regimąsias ir neregimąsias dimensijas. Gerų žodžių romanas nusipelno tuo, kad nebeaprašinėja artefaktų – nors autorius juos aprašinėti moka, ir gana įtaigiai. Veikiausiai dėl savo nuoširdumo ir sugebėjimo atsiverti, mokėjimo neįkyriai ir su menine išmone, lanksčiai valdant kalbą, papasakoti tai, kas pasakotojui ir jo kartos žmonėms atrodo svarbu, šis romanas susilaukė ir skaitytojų simpatijų (girdėjau, kad išleisti keli tiražai, kurie neužsigulėjo knygynuose).

Romano siužetas neskubriai, bet dinamiškai plečiamas nuo pokario laikų iki šių dienų Lietuvos, nuo pasakotojo vaikystės iki brandaus kūrėjo amžiaus. Nuo vaiko dienų, kurių nemaža dalis prabėgo košmariškuose sapnuose ir skausmuose, tamsoje ir baimėje: pasakotojas, mažas būdamas, smarkiai apdegė, išsipylus lempos žibalui, ir ilgai bei sunkiai vadavosi iš šios negandos. Tai savaip simboliška: pokario tamsa ir siaubas

kaip negyjanti žaizda užfiksuoti vaiko sąmonėje. Kartu su gaivališkai prasiveržiančiu gyvenimo grožiu ir gyvybės šauksmu. Taigi gyvybė ir mirtis įvairiais savo pavidalais visuomet šalia pasakotojo. Netgi moterų paveikslai atrodo persmelkti šių dviejų sandų prieštaravimo, o faktas, kad pasakotojas dukart vedė tą pačią itin komplikuoto charakterio moterį, tik paliudija, kad personažas iš tiesų kantrus ir gyvenimo negandoms pasiruošęs. Žinoma, patartina skaitytojams netapatinti pasakotojo ir autoriaus – tai visgi du skirtingi žmonės, tegu ir turintys tam tikrų biografinių panašumų. Grožinė literatūra – ne biografinė ir ne memuarai, jeigu pastariesiems reikalingi tikslūs faktai, romanui tas tikslumas gali pakenkti, nes bet koks sausas skrupulingumas uždaro ir užcementuoja vaizduotės šliuzus. Todėl visai nebūtina tiksliai identifikuoti, tarkim, kad ir romano moterų prototipų. Juk tikrai ne toks buvo autoriaus tikslas.

Autoriaus erudicija ir pasaulinės kultūros išmanymas jo skaitytojams pažįstamas jau nuo vadinamųjų artefaktinių jo knygų (pvz., „Susapnuoti gyvenimai“). Rytų kultūra ir menas (ypač japonų poezija), antikos palikimas, didžioji Vakarų klasika, rusų literatūros meistrai – visa tai nesvetima P. Venclovo kaip kūrėjo dvasiai. Netgi pokario laikų vaizdelis – nušautas jaunutis partizanas dauboje – jam primena A. Rimbaud eilėraštį. Ir ypatingą meninę išraišką šis gilus pasaulio kultūros pažinimas įgyja tada, kai nėra tiesiogiai cituojamas (tokia nuodėmė P. Venclovas kartais pasižymi), o nejučia sugretinamas ar išreiškiamas potekstėje. Tokių vietų yra ir šiame romane, ir jos tikrai įsimintinos (pavyzdžiui, keistas senis, kurio paveikslas iškyla dukart – kaimo daržinėje, kur jis gyvena kaip laukinis žvėris, ir Vilniuje, prie kino teatro, kur jis prašo pasakotojo parduoti jam savo laiką). Mančiau, šis Petro Venclovo romanas yra vienas stipriausių ir nuoširdžiausių jo kūrinių. Ir ne tik dėl nuoširdumo – knygos vertę kuria ir meninė raiška, ir kokybiška kalba, ir autoriaus erudicija.

Barbora Pelėdaitė

KRAŠTO ŽINIOS

Ukmergės rajone, Taujėnų dvare pristatyti Tarmių metų renginiai. Jie aprėps daugelį rajono kaimų: bus galima susipažinti su liaudies papročiais, paklausti sutartinių, pasakų, padainuoti. Rajono savivaldybės kolektyvai kvietė į savo renginius ir pristatė savo krašto kulinarinį paveldą (bandeles su lašinukais, bandeles su varške, raugintus agurkėlius, vaistažolių arbatas, sūrius ir kt.). Taip vieno renginio metu dalyviai turėjo progą susipažinti su visais rajone vyksiančiais Tarmių metų renginiais ir išgirsti trumpas legendas apie kiekvieną Tarmių metų renginiuose dalyvausiančią vietovę. O renginiuose dalyvaus Ukmergė, Vepriai, Siesikai, Vidiškiai, Deltuva ir Raudondvaris.

Nuo vasario 16 d. iki kovo 20 d. Kretingos kultūros centro Vitražo salėje veikė Žemaitijos dailininkų sąjungos tapybos darbų paroda. Kaip ir dera, žemaičiai dailininkai savo parodą pavadino gražiai ir teisingai – „Žemaitėjęs gruoži nagal apsakyti“. Ji buvo skirta Tarmių metams paminėti. Taip pat toje pačioje Vitražo salėje iki vasario 15 d. veikė tikro žemaičio, fotomenininko Jono Strazdausko iš Mažeikių fotografijų paroda „Žemaitijos rūkai“, taipogi skirta Tarmių metams paminėti. Ir, be abejo, atskleisti savo gimtojo krašto grožį – upes, miškus, slėnius ir rūkus.

Kovo 23 d. Kupiškio kultūros centre vyko muzikuojančių ir muziką mylinčių žmonių šventė „Aleksiuko bandonija“ ir pavasarinė mugė. Pavasarį budino ir kupiškėnus džiugino smagios aukštaičių kapelos, skambėjo ir vintažinės lietuvių estrados dainos, atliekamos gyvosios legendos Vitalijaus Pauliuko. O kokių tik gėrybių nebūta pavasarinėje mugėje – duonos ir pyragų, naminio alučio ir žvėrienos gardėsių (Kupiškis – miškais ir žvėrimis garsėjantis kraštas!), kadugio dūmu pakvipusių mėsos gaminių, tautodailės dirbinių ir kito gero. O svarbiausia, kad netrūko geros nuotaikos.

Sigita Sukackaitė. *Moliotipija 5*, 45x32 cm

Manoma – menama...

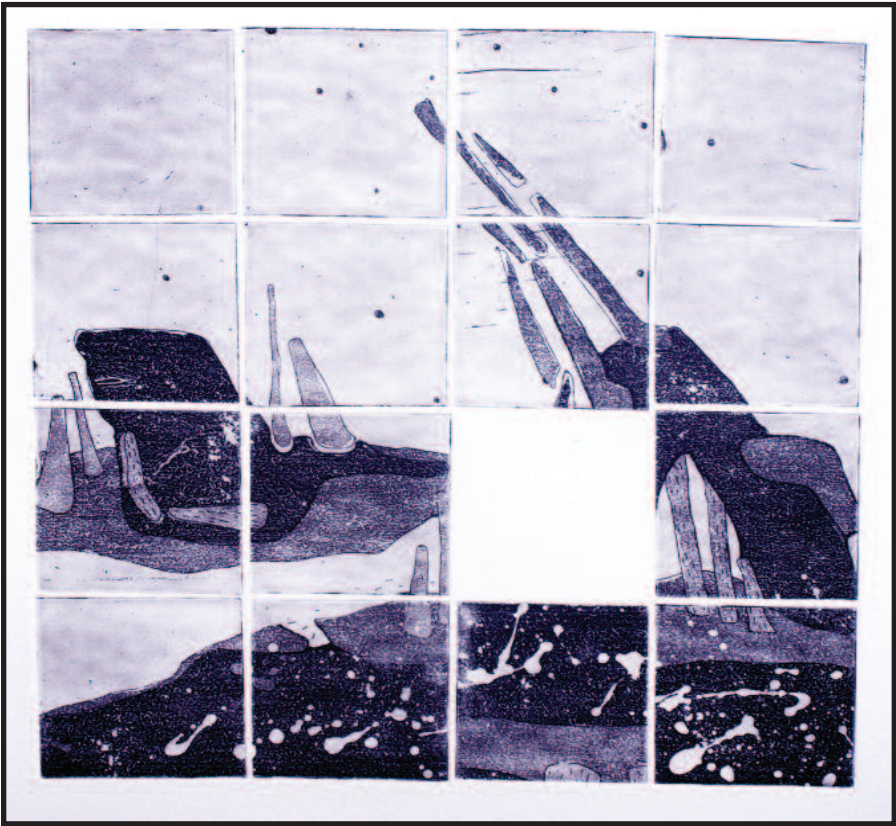
Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos galerijoje šių metų kovo 13 – balandžio 8 dienomis veikia jaunos dailininkės Sigitos Sukackaitės pirmoji grafikos darbų paroda „Manoma – menama“.

2011 metais Sigita baigė Vilniaus technologijų ir dizaino kolegiją, grafinio dizaino specialybę. Jau studijų metais ji atkreipė kolegų ir dėstytojų dėmesį originaliais, itin brandžiais darbais. Studijuodama grafinį dizainą, Sigita turėjo galimybę gerai išmokti klasikinės grafikos technikas. Jaunoji dailininkė yra aktyvi Vilniaus technologijų ir dizaino kolegijos grafikos studijos CX narė. Dar būdama studentė, ji dalyvavo ne vienoje parodoje Lietuvoje ir užsienyje.

Jaunosios menininkės darbai, nors ganėtinai abstraktūs, labai individualizuoti, stipriai emociškai „pakrauti“. Jie turi gyvą nuotaikos, jausmo krūvį, savo abstrahuota, išgryninta forma tarytum remiasi į senąją, baltiškąją mūsų pasaulėjautą, sieja mus su praeitimi naujais gyvais saitais. Grafikos meninė kalba yra taupi ir saikinga. Kiekviena dėmė ar linija yra ne atsitiktinai atsiradusi, o turi labai aiškią struktūrizuotą kompozicinę vietą. Išradingai panaudotos grafikos technikų teikiamos galimybės – netikėtos įvairių tekstūrų dermės: nuo akvatintos rupumo iki subtilių plėšomo kartono pustonių.

Personalinėje parodoje „Manoma – menama“ rodomi darbai yra sukurti 2011–2013 metais. Jie atlikti moliotipijos, oforto, akvatintos, mišria ir kitomis grafikos technikomis.

Milda Valančiauskienė

Sigita Sukackaitė. *Fragmentas* 2013.

Pranas Visvydas

15min.lt nuotr.

Eisena

Spygliais pakvipus
Rusva rudens diena
Su girdėta kadais eisena

Žiūriu į kiemo žolynus –
Į savo minčių gimtinę
Seniai, tai buvo seniai
Ten žievę kapojo geniai
Su paukščių buities valia
Kazlų Rūdos miškų patale
Prie geležinkelio bėgių
Ji pasivaikščioti mėgo

Spygliais pakvipus
buvo mamos eisena
Rodyklė rodė į Kauną
Smigo kita į Vakarus
Laimėjo pirmoji

Sala

Graikija. Vaidybos turtai
Tarp kolonų smilkalai
Klitemnestros vardo burtų
Apkerėta mitinė sala
Kurią valdo išdidus karalius
Supamas homeriškų veidų
Aš sapnuoju, kad jo galioj
Vyksta festivalis ir šalia
Sėdi mano sielos broliai –
architektai ir kariai
Klausosi Aischilo rolių

Lig vėlyvų prieblandų
kai tamsoj išnyksta burtai
Karalienės mylima sala
Ir virš jūros tvyro
Buvusio vaidinimo gėla

Cisternų šviesos

Paryčiu dar nepažintoj
Ramiojo pakrantėj
Budinčios cisternų šviesos
Ir žuvų ledinės akys sekė
Jo automobilio lėtą slinktį
Ūkana lyg poilsio dievaitė
Tiesdama vėsos rankoves
Dar vis migdė gatvių tylą.

Limuzinas stūmės vangiai
Tarp vilties ir nežinios
Štai už posūkio – kanalas
Tanklaisis prie rampos
Kelios tuščios baržos, keltai
Kroviniai ir dokų sienos
Pritepliotos neišskaitomai

Nejau degalų krantinėj
Lemta pasimetus gaišti?
Ūkanoti laiko pirštai
Glostė inkaro grandinę
Ir žuvų ledinės akys sekė
Limuzino blizgantį profilį
Nujautė, kad šįryt čia
Prie apšviestų cisternų
Susidurs su realybe

Vilniaus universiteto folkloro ansambliui „Ratilio“ – 45 metai

Lidija Veličkaitė

Iškilmingai sutrimitavo penki ragai, skelbian-
tys sukaktuvinio 45-tojo Vilniaus universiteto
folkloro ansamblio „Ratilio“ rėdos rato minėji-
mą. Renginys vyko Vilniuje, Muzikiniame teatre
„New York“ 2013 m. sausio 26 d. Renginio vedėjai,
„Ratilio“ porelė – Kristina Černaitė ir Justinas Kil-
pys – pasveikino susirinkusius garbius svečius,
visų laikų „Ratilio“ vadovus ir *ratiliokus*, kaip su-
grįžusius į namus, nes „Ratilio“ – visiems brangūs
amžinos jaunystės, draugystės ir kūrybos namai.
Tik čia, „Ratilio“ namuose, buvo įtvirtinta lietu-
viška tapatybė. Uždegti simbolinę ugnį kaip namų
židinio šviesą, renginio vedėjai pasiūlė pasidalyti ją
su visais, kad ji šildytų dar daug metų ir primintų
pirmąpradij lietuvių židinį. Jie priminė, kokia
svarbi yra atmintis apie tuos, kurių jau nebėra.
Skambant kanklių muzikai visi atsistojo pagerbti
ansamblio dalyvių, jau išėjusių iš šio gyvenimo.
Tik ką peržengusi „Ratilio“ slenkstį Milda padalijo
visiems renginio dalyviams šiam garbingam jubi-
liejui simboliškai iškeptą „Ratilio“ duoną, ne tik iš
rugio, bet ir iš ansamblio repeticijų, koncertų, fes-
tivalių, kelionių.

Visais laikais folkloro ansambliui „Ratilio“ va-
dovavo moterys. O jų yra keturios, pakviestos į
sceną: Aldona Ragevičienė (1968–1972), Laima Bur-
ksaitienė (1973–1977), Zita Kelmickaitė (1977–2007) ir
nuo 2007 m. – Milda Ričkutė. 1968 m. pradžioje Aldo-
na Ragevičienė Vilniaus universitete (VU) parašė
skelbimą, kad kuriamas studentų etnografinis an-
samblis ir kvietė rinktis Kolonų salėje... Ji laukė,
laukė, bet nieko nėra, tik staiga atsidaro durys ir
plūsteli būrelis jaunimo. O tie pirmieji VU Lietuvių
kalbos ir literatūros specialybės pirmakursiai: da-
bartinis Vilniaus etninės kultūros centro direktorės
pavadootojas, Lietuvos radijo ir televizijos laidos
„Duokim garo“ vedėjas Stanislovas Kavaliauskas,
Klaipėdos universiteto docentas Jonas Bukantis,
lietuvių kalbos mokytojas Rimas Žuklija, mokytojos
lituanistės – Ona Snabaitytė, Birutė Spielskaitė,
Marytė Lapatinskaitė, Aldona Česnauskaitė, Stasė
Stramilitė, Lina Čižiūtė, Liucija Šalučkaitė, Valda
Chlevickaitė, Janina Jabukelskaitė, Liucija Kairytė,
Birutė Šatkauskaitė, Zina Braubertaitė (Šiaulių Sta-
sio Šalkauskio gimnazijos direktorė), Rima Dede-
laitė (teismo ekspertė), Irena Gansiniauskaitė (ra-
šytoja), Virginija Barštytė (žurnalistė). Dar atėjo
būsimoji ekonomistė Irena Veteikytė, fizikė Audro-
nė Stomaitė. Pirmoji ansamblio pavasarinė pro-
grama skirta Šv. Velykoms, nors tada pačią šventę mi-
nėti buvo baisu. Betgi VU Kolonų salės sceną puošė
žaismingi architekto Kęstučio Gibavičiaus trys pa-
veikslai: karvė su gėlių vainiku ant ragų, margutis
ir kraičio skrynja – labai pavojingi tuometiniam re-
žimui. Tačiau renginys kažkaip niekam neužkliuvo.
Antroji „Naujametinio ciklo“ programa, iš tikrųjų
skirta Šv. Kalėdoms, įvyko prieš pat Naujus metus
taip pat VU Kolonų salėje. Čia jau kalbėta apie Kū-
čių vakarienę, Šv. Kalėdas ir jų papročius. Progra-
mose atsispindėjo pasakojamoji tautosaka, perpinta
dainomis, žaidimais, papročiais, burtais. Ir visa tai-

„Ratilio“ ansamblis, švenčiantis 45-metį

paimta iš seniausių archajinių klotų. Kostiumus
kūrė dailininkė-tekstilinkė Regina Sipavičiūtė iš
tuo metu esančių pirkinių medžiagų. Vėlesnioji
programa „Prieš vestuves, po vestuvių“ parodyta
Čiurlionio gatvėje VU Didžiojoje salėje, o dar kita
programa „Kur eisi – save rasi“ ten pat, tik mažojoje
salėje. Programų buvo paruošta ir daugiau, su vi-
somis keliauta po kaimus, miestus, miestelius. Ir
džiaugėsi žmonės, nes tai buvo pirmieji autentiški
tokio žanro koncertiniai renginiai sovietmečiu. 1969
m. pradžioje ansamblis su „Naujametinio ciklo“
programa buvo pakviestas į tiesioginę televizijos
laidą. Po šio prisistatymo televizijoje sparčiai pra-
dėjo kurtis folkloro ansambliai visoje Lietuvoje.

O dabar scenoje trys „Ratilio“ vadovės (etnomu-
zikologė Laima Burksaitienė dėl ligos neatvyko) ir
kiekviena turi savo užaugintą ansamblių būrį,
vadinamą sodu, kuris paeiliui pasirodo scenoje.
Pats gausiausias, per 30 metų užaugintas, muziko-
logės ir žurnalistės Zitos Kelmickaitės. Todėl jai dė-
kingi ansamblių už laiką, praleistą drauge. Jų
kartai teko įdomus laikotarpis gyventi. Tada prasi-
dėjo pirmieji koncertai užsienyje, pirmosios ekspe-
dicionios po kaimus. 1988 m., viešint Šveicarijoje, an-
sambliai nusivežė trispalvę ir su ja iškilmingai
žingsniavo. O kaip priekaištavo Rusijos ambasada!..
Sugrįžus ir papasakojus apie visa tai VU rektoriui
Jonui Kubiliui, jis susigraudino ir pasakė: „Gerai,
kad taip padarėt. Gerai.“ Dar buvo Roko maršai po
Lietuvą kartu su folkloro ansambliu, Sausio 13-osios
naktį visas ansamblis buvo prie televizijos rūmų,
dainavo, šoko ir tai juos užgrūdino, sustiprino.

Pagaliau į sceną pakviesti trys vyrai, buvę „Ra-
tilio“ ansamblio instrumentinės grupės vadovai –
Arvydas Karaška (1976–1984), Algirdas Klova (1984–
1988) ir Antanas Fokas (1988–2005). 2005–2007 m. an-
samblis instrumentinei grupei vadovavo Milda Rič-
kutė, o 2007 m. jai tapus ansamblio vadove, šias pa-
reigas perėmė Kristina Aponavičiūtė. 1976 m. inst-
rumentologas Arvydas Karaška folkloro ansamb-
lyje įkūrė instrumentinę grupę ir kaimo kapelą.
1978 m. folkloro ansamblis gavo liaudies kolektyvo
vardą. Jo repertuarą sudarė dažniausiai pačių su-

rinktas iš Lietuvos regionų lietuvių folkloras – nuo
seniausių apeiginių dainų, giesmių, vokalinių ir
instrumentinių sutartinių iki naujoviškų kaimo ir
miesto romansų, šokių. Nuo 1976 m. programose
pradėti naudoti reliktiniai muzikos instrumentai –
pasagos, akmenys, priekalas, žvangučiai, grandinė-
lės, keramikiniai barškučiai, ratukinės ir rankinės
terkšlės, skudutmedžio stiebo skudučiai, moli-
nukai, švilpos, plunksnos ir šiaudo birbynės, klak-
sonas ir daugelis kitų. Juos visus rekonstravo ir
įdiegė A. Karaška. Išties buvo iš ko pasirinkti. Archeo-
logijos, etnografijos, muziejų rinkinių šaltiniai
instrumentologui atvėrė lietuvių etninėje kultūroje
susiklosčiusius bemaž šimto instrumentų ir jų at-
mainų klotus. Tyrinėdamas sutartinių priedaini-
nius garsažodžius, „Ratilio“ vardą 1978 m. parinko
A. Karaška. Kompozitorius, folkloro ir džiazo an-
samblų vadovas, smuikininkas Algirdas Klova pa-
sveikino visus susirinkusius ir džiaugėsi, kad tiek
daug yra grojančių ir dainuojančių ansamblio žmo-
nių. O kodėl gi nesidžiaugti, jei ir paties Algirdo
tieji folkloro dirvonai kruopščiai ir ilgus metus pu-
renami. Folklorų ansamblių, tarp jų ir universa-
liojo „Sutaro“, vadovas, Lietuvos radijui parengto
didžiulio pasaulio tautų etninės muzikos laidų ciklo
autorius Antanas Fokas šypsojosi – kad ir subrendę
buvę „Ratilio“ nariai, bet tokie pat džiaugsmingi,
nes jie turėjo gerus tėvus – vadovus. O tie tėvai va-
dovai – tai vaikystė, jaunystė ir sodininkystė. Todėl
ir išauga gražūs folkloro puoselėtojų sodai ir šiame
sode šeimininkauja *ratiliokai*.

Kultūros ministerijos Regionų kultūros sky-
riaus vedėja Irena Seliukaitė perdavė sveikinimus
ir padėką nuo ministro Šarūno Biručio 45-tojo gar-
bingo gimtadienio proga „Ratilio“ vadovei Mildai
Ričkutei už meilę Lietuvos folklorui, už mūsų šalies
kultūros ir tradicijų puoselėjimą ir jų perdavimą ateities kartoms. Padėkojo visoms ansamblių ugdžiu-
sioms vadovėms – Aldonai Ragevičienei, Laimai
Burksaitienei, Zitai Kelmickaitėi. Kultūros padė-
kos raštais ji apdovanojo keletą ansamblio „Rati-
lio“ narių už jų ypač gražią veiklą.

Irena Seliukaitė priminė, kad 2013 m. sausio 31
d. bus paminėtas „Ryto“ draugijos šimtmetis. Drau-
gija ypač prisidėjo prie lietuviybės ir lietuviškų mo-
kyklų išlaikymo etninėje Rytų Lietuvoje, lenkų oku-
puotame krašte. Tai davė impulsą ir Vilniaus uni-
versiteto studentams eiti į tą kraštą padėti išlaikyti
lietuviybę. Daugybė XX a. pirmos pusės VU studentų
plėtė šitą šviečiamąją veiklą. „Ratilio“ ansamblio
veiklą I. Seliukaitė prilygina kažkada VU studentų
pradėtai patriotinei tautinei šviečiamajai veiklai.
Dar rusų okupaciniais metais „Ratilio“ išvykos kon-
certuoti į pompastiškus kolūkių ataskaitinius susi-
rinkimus, kurie šiandieninei kartai atrodytų neį-
prastai ir gaudžiai juokingai, tuo laikotarpiu buvo
šviečiamoji veikla, prisidedanti prie lietuviybės, jos
tradicijų išsaugojimo. Tai pavyzdys, ką akademi-
nis jaunimas laiko tautos vertybėmis. Ansamblis
„Ratilio“ kaip upelis – viena karta keičia kitą, jis gy-
vas ir jaunas visą laiką.

Lietuvių etninės kultūros draugijos vadovė Da-
lia Urbonavičienė, įteikdama nuo draugijos tary-
bos ansambliui padėkos raštą, sakė, kad „Ratilio“

Trys iš keturių „Ratilio“ vadovių: Aldona Ragevičienė, Zita Kelmickaitė, Milda Ričkutė.

Kazio Lazausko nuotr.

Nukelta į 8 psl.

BERNARDAS BRAZDŽIONIS

Nuo „Kelionės miražų“ iki „... už visų galaktikų“

Ištrauka iš spaudai rengiamos esė, pokalbių, laiškų knygos

Leonas Peleckis-Kaktavičius

Tęsinys. Pradžia 2013 m. kovo 9 d. „Kultūroje“

Bern. Brazdžionis prisipažįsta laukias pasirodant P. Genio „Džiugo Varpų“, kuriuos visur garsina, garsina. „Gal gi kas ir bus“ – abejodamas klausia ir pratęsia mintį: – Gal šiemet poezijų knygos kiek padoresnės pasirodys ir stambesnės negu 1928 m. Nors 1928 m. poezija buvo jau kur kas stipresnė už poeziją 1927 m. Jei 1929 m. išeis Genio „Džiugo Varpai“, Geros „Šilkų gijos“, Būdavo „Minios keliauja“, Sal. Nėries poezijų rinkinys, tai smulkumu mūsų poezijos, manau, nebereikės skųstis. Nes jau patys vardai neduoda progos nusivilti. Nors Sal. Nėrimi aš nelabai pasitikiu (? – L. P.–K.), bet Būdavas mane gerai imponuoja. Ir aš manau, kad jis neapvils. Nes jis paskutiniu laiku ypatingai

Turime eiti išvien. Juk nors ir menkiausiame dalykely kartais gali būt apsciai gerų vietelių, pliusų. Aš skaičiau 1926 met. F. Kiršos recenziją St. Būdavo knygelės „Širdies styg. virpant“. O recenzavo ne bet kur, – „Praduose ir Žygiuose“. Ir... – netikėtinas dalykas, apie tokią mažutę, iš viršaus niekuo neviliojančią knygutę atsiliepė teigiamai. Kur tau! Net visai gerai. O beveik tuo pat laiku „N. Žodis“ net žmogui negalima sakyti ką parašė. Tai matote. Teisybė, dabar nebe 1926 met. Daug pažengėm į priekį. Bet užtat jau ir mūsų „virpančios stygos“ visai kitokiais tonais skamba. Nenoriu manyti, kad reiktų Dulke nusivilti. Daug nulemia kartais vienas žodis. Ar į čia, ar į kitur. Kartais vienas paniekos žodelis gali užkast nors ir gerą talentą. Apie tokį jaunųjų šmeižimą, ūjimą iš literat. dirvos labai gražiai rašo Keliuotis pereitų metų „Židiny“. (...) Kiek tie Keliuotio žodžiai duoda drąsos ir energijos, ir ištvermės! Tat, anot to dainiaus, „pirmyn, jaunieji prie-

žvalgyti ir po „jauniausiųjų viršūnes“. Jis neabejoja, kad atradimų tikrai bus, kad „įdomesni ir stipresni dalykai stovi nespausdinti“.

Šįkart vėl nemažai vietos skiriama „naujo fronto“ kūrimui. Nors K. Aukštikalnis buvo pažadėjęs „apžvalgą jauniausiųjų“, tačiau, Bern. Brazdžionio nuomone, „matyt, taip pažadais ir nueis“. Laiško autoriui liūdna, kad „net dėl opiausių mūsų dalykų negalima su juo pasitarti“, pastebi, jog, susirašinėdamas su kitais, norėtų „paduoti jau ką nors tvirtesnio, dviejų galvų išmanyto... Deja. Deja“. Nusiminęs, kad „apžvalga ir vėl be apžvalgininko“, siūlo naujas kandidatūras, klausia, ką apie jas manytų bičiulis: „Man rodos, kad būtų gera užkalbinti prie mūsų darbų tokį Petr. Kapsainį-Karūžą. Gal ir be ambicijos vyras. O ką gali žinot? Nors vilkaviškietis. Seniau aš juo labai abejoju. Tačiau pabandyti ne pro šalį. Ir sukuria jau įmanomų, ir parašo kartais neprastai. Ko norėt – juk jau studiozas. Toks aš,

toks kitas dar, galima sakyti, nieko nematę snargliai. Be to, čia yra ir išro kavimo. Girdėjai gi jau, kad Kubilevičius rengia jaunųjų ir jauniausiųjų antologiją. Tačiau daug iš jauniausiųjų ten neįeina: štai – Orintaitė, Tulauskaitė, Dičpetris, Vaidelys, Vitkauskas (kad ir nebe visai jaunas), Šimkus-Nėlis, Boruta, Karūža, Daugininkaitis ir kiti. Ne visi, bet kai kurie (dauguma) būtų galima pakviesti į naują frontą. Būtent į mūsų manomąjį. Gal kurie papūs savo onarą. Ale aš manau, kad ne visi. Taigi dabar ir yra pats momentas kas nors realizuoti. Dabar arba niekad. Sudaryti jauniausiųjų katalikiškai nusiteikusių grupę. Tegu daro, ką kas nori; tegu rėkia, kaip kas išmano!“

Kaip dažniausiai laiško pabaigoje, Bern. Brazdžionis keletą sakinių paskiria ir sau. Prisiminęs savo ir K. Aukštikalnio bendrą pirmąją knygelę „Baltosios dienos“, išleistą 1926 metais, pažymi, jog manęs „sudaryti antrą „Baltųjų dienų“ laidą (...) ir išleisti jau vienas“. Tačiau kol kas nežinaš, kur surasti leidėją. Drauge pastebi, kad „Vyt. Nemunėliui tai „Žvaigždutės“ Red. žadėjo parūpinti leidėją. Tik nėra kada sutvarkyti raštų spaudai“. Kodėl trūksta laiko, labai suprantama:

„Reikia mokintis. Pavasarį brandos egzaminai“. Betgi „literatūros būtiniausių reikalų“ neketinas užmiršti.

Šis laiškas užbaigiamas rašyti sausio 20-osios pirmą valandą nakties. O rytą pridėdama dar ke liolika sakinių – apie Žengę, futuristus, keturvėjininkus, „sacharininę lyriką“. Nors čia yra ir tokie žodžiai – „gaila vargšų“, tačiau nemažesnis noras, kad „laikui einant, ir šito fronto nereiktų nutylėti“. Laiškas užbaigiamas prašymu: „Mano Leonai! Labai prašyčiau apie tą Vytės ir Bern. dualizmą, kur sužinojai, daugiau niekam nepranešti. (Taip aš prašau. Taip nori ir „Žvaigždutės“ Redaktorius: kad niekas nežinotų, kas tas V. Nem.).

1929 m. vasario 27 d. rašytame laiške akivaizdus Bern. Brazdžionio susidomėjimas nauju literatūros žurnalu „Piūvis“, redaguojamu Petro Juodelio. Kol kas apie jį tik girdėjęs. Taip pat ir kad nepigus (3 litai). Bičiulio prašo jį „apžiūrėti ir plačiau apie jį, jo planus, bendradarbius“ pranešti. P. Juodelis jam girdėtas: anksčiau rašė „Ateityje“, net recenzavo „Baltąsias dienas“, „paskui į „Keturius vėjus“ kryo“.

Pasipasakoja Bern. Brazdžionis, kaip sekėsi „užkalbinti naujus nepažįstamus“. Daugiausia vietos paskiriama Stoniui-Narūnui, su kuriuo ne tik apsikeista keliais laiškais, bet ir spėta „susipešti“. Bern. Brazdžionio teigimu, jis „jau pilnai prisigėręs Welso, Kautckio ir kitų raugo“.

Lincoln, MA 1952 m. atostogose. Iš k.: Albinas Karosas, Stasė Leimonienė, Vyt. Izbickas, Bern. Brazdžionis, dr. Juozas Leimonas, Marija Gimbutienė, El. Gimbutaitė, F. Izbickienė, F. Karosienė. Vaikai: Giedrė Karosaitė, Saulutė Brazdžionytė, Danutė ir Živilė Gimbutaitės.

į priekį pažengė. Jau visai nebe tas žmogus, kur parašė „Širdies stygų virpėjimus“.

Laiško autorius klausia nuomonės apie J. Paukštelio „balades“. Pasisako, jog skaitęs P. Navardausko recenziją ir negalėjęs atsistebėti: „Ar pats N–kas tiek teparašė, ar Redakcija išiminėjo kai kurias recenzijos dalis. Toks tonas negražus ir pats rašinys toks nelygus, kad perskaičius būtinai norisi kuo greičiausia nusiųspiauti“.

Po pusmėnesio rašytame laiške vėl grįžtama prie „literatūros naujienų“ „Sutemose“, nes L. Skačkauskas savo laiške prisipažino „daugiau nemalonomų patyręs negu gero“. Bern. Brazdžionis prašo dėl jo nesisieloti, nes Dulkė net padėkojęs: „Vadinasi, aš, radęs tą žinelę laikrašty, klaidingą išvadą padariau. Collegos teisybė: reporteriai patį nelabąjį redakcijon nugabentų ir ten su visa uodega ir su visais ragais idėtų. Man labai linksma, kad Collega, gaudamas progos sueiti su tokiais, drįsti ginti jaunųjų reikalus. Ir nieko neturiu prieš, jei duodate faktus. Kas kita jau, kaip tas „priešas“ tuos faktus sunaudoja“.

Toliau Bern. Brazdžionis samprotauja apie kritikos žodžio galią, apie jo tobulėjimą Lietuvoje. Visų pirma, pasidžiaugia tik ką išėjusios K. Dulkės eilėraščių knygelės „Po tėviškės klonius“ pirmąją recenziją, idėta „Ryte“, kurios autorius J. Stonys-Narūnas: „Rodos, palankesnės nebuvo galima parašyti. Taip, gal ji negili, neįtikinanti, bet jei jau „Rytas“ talpino – matyt ir jis tos pačios nuomonės besąs. Vadinasi, pirmas žodis Dulkei geras. Taip ir reikia.

teliai!“ Vienas už visus, visi už vieną. Tada tik gyvuosime. Ir laimėsime!“

Viena pastraipa vėl skirta būsimam K. Dulkės laikraštėliui „Tautos Žiedas“. Bern. Brazdžionis sužinojęs, kad „laikraštis žada būti tautiškas. (...) Tačiau kas per mintis turima steigėjų galvoj. Ar tautininkų kaipo partijos įrankis (sakykim, organas), ar tautos dvasios turtų kėlėjas. Čia yra skirtumas. Ir aš manau, kad kiekvienas mūsų tą skirtumą gerai jaučiame ir suprantame“. Laiško autorius mano, kad tai paaiškės netrukus, o kol kas jį patenkina tai, kad „Dulkė žada pirmučiausia vietą užleisti jauniesiems“. Ir vis dėlto Bern. Brazdžionis atsargus: pirmajam numeriui nusiuntęs tik vieną eilėraščių. Pasidžiaugia, kad ir L. Skačkauskas tam leidiniui paruošęs „įdomių ir aktualių dalykų“. Jei „Tautos Žiedas“ nenuvils, Bern. Brazdžionis pasiryžęs nepagailėti ateityje ir „savo geresniųjų dalykų“.

Bern. Brazdžionis šiame laiške užkliudo ir naują temą – literatūros studijas. Jam regisi, kad Lietuvoje dar „labai mažai teliesta literatūros studijų dirva“. Vokiškoje spaudoje šito jis pastebi kur kas daugiau. „Nors 1928 metais ir mes jau šį tą turėjome, – pastebi. – Štai – Balys Sruoga „Studente“ nagrinėja „Baltrušaičio Ramunėlę“. Per radio, rodos, buvo skaityta „Motina ir vaikas mūsų poezijoje“. Paskui – „Karys mūsų dainose“. „Liet. Aide“ – Vaižganto „Vaičiūno Rugiapiūtė“. (...) Visai graži entuziasto studijėlė (ir kiek panegiriška). Taip daro senieji. Bet jie tik į senuosius težiūri. Ir težiūrės“. Po tokio akcento Bern. Brazdžionis siūlo rimtai pasi-

Pabaiga kitame numeryje

Kultūros kronika

Kovo 22 d. Rokiškyje pasibaigė 29-asis respublikinis profesionalių teatrų festivalis „Vaidiname žemdirbiams“. Festivalio metu parodyta dvidešimt spektaklių. Geriausiu spektakliu žiūrovai išrinko Rusų dramos teatro režisieriaus Jono Vaitkaus pastatytą spektaklį „Stabmeldžiai“. Jis pripažintas ir geriausiu festivalio spektakliu. Už geriausią vyro vaidmenį Vilniaus Mažojo teatro spektaklyje „Damos vizitas“ apdovanotas Vytautas Rumšas, o Aldona Bendoriūtė už Vilniaus Jaunimo teatro spektaklyje „Gupelė“ sukurtą vaidmenį pripažinta geriausia aktore. Perspektyviausių aktorių apdovanojimas atiteko Klaipėdos Jaunimo teatro aktoriams už vaidmenis spektaklyje „Paukštyno bendrabutis“ ir „Grybų karas“. Panevėžio Juozo Miltinio teatro aktorė Inga Jarkova už vaidmenį spektaklyje „Anė iš Žaliastogių“ pripažinta simpatiška aktore. Gediminas Sederevičius – geriausias antraplanis aktorius, o geriausias spektaklis vaikams – Nacionalinio dramos ir Klaipėdos Jaunimo teatrų spektaklis „Grybų karas“.

2013 03 22 – 2013 05 19 Vilniuje, Nacionalinėje dailės galerijoje vyks Marijos Teresės Rožanskaitės (1933–2007) paroda „Rentgenogramos“. Dailininkė išgarsėjo medicininės tematikos paveikslais – širdies operacijų, rentgeno kabinetų, ligoninių vaizdais. Savo tapyboje, asambliazuose, akcijose ir instaliacijose menininkė pabrėžė ribines situacijas ir nepatogias erdves, kuriose ryškūs žmogaus ir technikos, individo ir visuomenės susidūrimo pėdsakai. Pasak kritikų, pagražintam socrealizmui dailininkė pasirinko priešingą strategiją – pakišo nenušlifotą tikrovės veidrodį, žiaurų tikrovės rentgeną, išryškinantį fasadinės kultūros griaučius. Menininkės kūriniai – politiškai, ekologiškai, asmeniškai ir skausmingi.

2013 03 21 – 2013 05 08 Taikomosios dailės muziejuje Vilniuje veiks paroda „Gloguvo lobis“. Pagal monetų skaičių Gloguvo lobis, rastas 1987 m. Gloguve (Lenkija), yra vienas didžiausių Lenkijoje ir Europoje. Monetos kalotos XII – XIII a. pradžioje, lobia sidabras svėrė daugiau nei šešis kilogramus. Tais laikais tai buvo didelis turtas, už kurį buvo galima nusipirkti vieną kaimą arba keliasdešimt galvijų. Naujai apipavidalinta, papildyta ir patikslinta stendų informacija apie viduramžių pinigų kalybą bei atskirų valdovų, kurių monetos buvo rastos lobyje, veiklą kalybos srityje. Pagrindinis šios parodos herojus – viduramžių pinigų denaras.

2013 03 19 – 2013 04 16 Vilniuje, galerijoje „Meno niša“ veiks Gedimino Piekuro paroda „Kolekcija skulptūra paveikslai“. Gediminas Piekuras – skulptorius, kilęs iš garsios dailininkų šeimos, jo tėvai – Igoris Piekuras ir Marija Teresė Rožanskaitė. Gediminas – piešėjas, skulptorius, ugnies ir ledo skulptūrų kūrėjas, dailės pedagogas. Parodoje bus galima išvysti G. Piekuro medžio skulptūras, įkūnijančias trapumo ir laikinumo idėjas, gamtos stichiją, taipogi – jo piešinius. Konceptualiai jungdamas idėjas ir formas, menininkas atveria menines ir filosofines potekstes.

2013 03 18 – 2013 03 22 Vilniuje, kino teatre „Forum Cinemas Vingis“ jau antrus metus tarptautinis kino festivalis „Kino pavasaris“ organizavo mokslinių-fantastinių ir mokslo populiarinimo filmų festivalį „Eureka“. Programos filmai skirti vyresniųjų klasių moksleiviams ir studentams, o įėjimas į filmus nemokamas. Šiemet į festivalio programą įtraukti ne tik mokslinės fantastikos filmai, bet ir garsių režisierių darbai, permaštantys žmonių atmintį. Filmų temos – labai įvairios: besikeičianti atmintis, dvasingi robotai ir surobotėję žmonės, paslaptiniai virusai, keičiantys žmonių genetiką, žmonės, apsėsti Mėnulio (lunatikai) ir daugelis kitokių įdomybių.

2013 03 22 Nacionalinėje dailės galerijoje atidaryta pernai Anapilin iškeliavusio skulptoriaus Stanislovo Kuzmos paroda „Skulptūra + 5425 dienos“. Pirmoje išsamioje retrospektyvinėje šio menininko darbų parodoje lankytojai, kuriems puikiai pažįstami didieji S. Kuzmos darbai („Mūzos“ ant Nacionalinio dramos teatro, „Šaulys“ Šiauliuose, Lietuvos laisvės gynėjų memorialas Antakalnio kapinėse, kartu su Vytautu Navicku atkurtos skulptūros ant Vilniaus Arkikatedros), galės išvysti skulptoriaus didžiųjų darbų kelią į viešumą, pamatyti jo kūrybinio darbo procesą, užfiksuotą jo dirbtuvėje, galbūt netgi pasėdėti ant dailininko kėdės. Dailininkas nuo 1976-ųjų iki 2012-ųjų savo darbo kalendoriuose žymėjo viską, kas buvo jam svarbu tiek kūrybos procese, tiek gyvenime. Savo kūrybines dienas Kuzma kalendoriuose žymėdavo ženklų +, todėl bendra tų dienų suma ir tapo parodos pavadinimu.

„Ratilio“

Atkelta iš 6 psl.

yra vienas iš pradininkų tos didžiulės folklorinių idėjų bangos, kuri prasidėjo praėjusio amžiaus septinto dešimtmečio pabaigoje. Žmonės, išėję iš „Ratilio“, kūrė kitus ansamblius, savo patirtį perduodami vaikams.

Lietuvių liaudies kultūros centro direktoriaus pavaduotoja Vida Šatkauskienė atėjo į šį renginį kaip į namus pasidžiaugti ir padėkoti „Ratilio“ kiekvienam žmogui, kuris ne tik dalyvavo jo veikloje, bet turėjo asmeninių ar idėjinių ryšių ir brangino šią kultūrą. Pakvietusi vieną žemaitę dainorėlę, apgobė jos pečius išpūdinga žemaitiška skara.

Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Švietimo, kultūros ir sporto departamento direktoriaus pavaduotoja, Kultūros skyriaus vedėja Kristina Ulevičiūtė pasveikino Vilniaus miesto mero Artūro Zuoko vardu. Meras sveikina ansamblį 45-ties kūrybinės veiklos proga ir linki polėkio, sėkmės ateities darbuose, kad „Ratilio“ ratai suktųsi daug daug metų. Vilniaus miestas atviras visiems projektams, sumanymams ir vakaronėms.

Klausydamas visų kalbų ir sveikinių, į sceną užlipęs laikinai einantis pareigas VU rektorius prof. Jūras Banys džiaugėsi tiek daug gerų žodžių išgirdęs apie jų ansamblį. O ir kaip neišgirsi, jei universitete mokosi patys protingiausi ir geriausi žmonės, todėl ir „Ratilio“ ansamblyje – patys geriausieji. Nors atėjo be dovanų, patikino ansamblio vadovė, kad ji pamatys pasikeitimus „Ratilio“ sąsaskaitoje.

Pakviesta į sceną VU Kultūros centro vedėja Rasa Gelgotienė pasisakė pati esanti trijų kolektyvų vadovė, todėl gerai supranti „Ratilio“ pasiekimus, jų reikšmę, dėl to kolektyvas ir pritraukia naujus narius. Pagrindinė jos kalbos mintis buvo atkreipta į degančią žvakę ir į jos liepsną, nuo kurios galima uždegti daugybę kitų žvakių ir nuo to jos liepsna nesumažės. Toks kolektyvas kaip „Ratilio“ panašus į daugybę uždegtų žvakių Lietuvoje, Europoje ir pasaulyje, jų indėlis į kultūrą yra milžiniškas.

Vilniaus etninės kultūros centro direktorės pavaduotojas Stanislovas Kavaliauskas ir vyriausioji edukacijos koordinatore Marija Liugienė, pagrindiniai „Ratilio“ ansamblio globotojai, džiaugėsi būdami šiame renginyje kartu su kolektyvu. Vilniuje yra 56 vaikų ir suaugusiųjų folkloriniai ansambliai. Tačiau su „Ratilio“ ansambliu jie susiduria kasdienybėje ir be jo pagalbos taip neskambėtų kasmetinis renginys Vilniuje „Skamba skamba kankliai“, o ir kiti renginiai. M. Liugienė pareiškė, kad jų centras paruošęs dovanas kiekvienam *ratiliokui*.

Folklorinio ansamblio „Ratilio“ veikla įamžinta plokštelėse: 1980 m. įrašyta pirmoji „Ratilio“ plokštelė „Lietuva – dainų kraštas“, antroji 1987 m., 1990 m. – garsajuostė, 2003 m. išleistas dviejų kompaktinių plokštelių albumas „Lietuvių tradicinė muzika (2003)“, 2012 m. išleistas dviejų kompaktinių plokštelių albumas „Lietuvių tradicinė muzika. „Ratilio 45“. „Ratilio“ filmavosi muzikiniuose filmuose „Nemuno krašto dainos“ (1976, „Mosfilm“), „Žiema bėga – žemė rodos“ (1979, Lietuvos TV, režisierius R. Smetona). 2010 m. ansamblis pelnė „Auksio paukštės“ laureato vardą.

Pasibaigus sveikiniams, „Ratilio“ ansamblis atliko šiam savo jubiliejui skirtą programą. Šoko, dainavo ir dar papokštavo. Po to visi renginio dalyviai buvo pakviesti vaišių. Kaip lietuviams prie stalo įprasta, neapsieita be dainų. O jų, senovinių, dainuota gana daug ir išpūdingai. Renginio kulminacija buvo šokiai. Nustebino, kad taip gražiai, linksmi, entuziastingai, grojant lietuviškai muzikai, galima šokti ir linksmintis. □